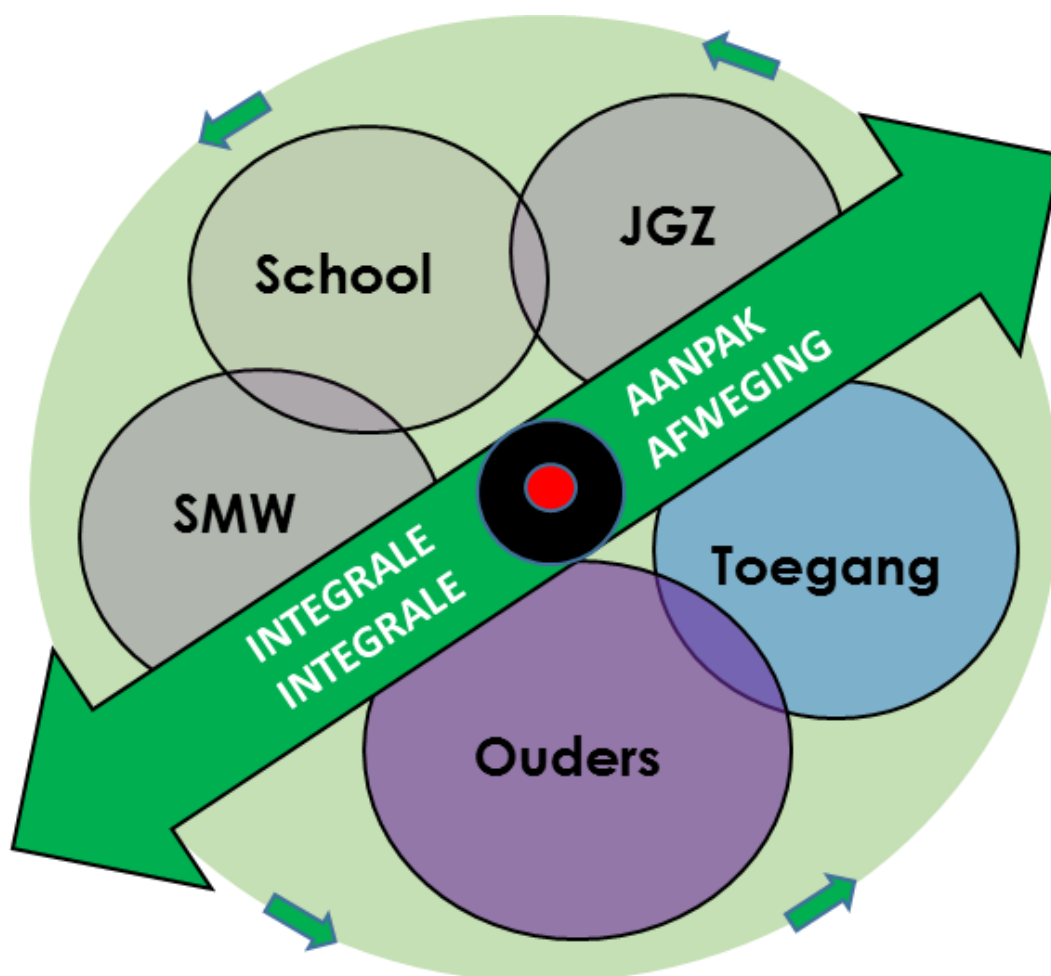

HET KNOOPPUNT

VAN CURATIE NAAR PREVENTIE

Ondersteuning en zorg in en om school: 'een gedeelde verantwoordelijkheid'

Samenwerkingsverbanden PO en VO en gemeenten in Zuid-Limburg

Vastgesteld in het OOGO Parkstad d.d. 8-12-2016, OOGO Westelijke Mijnstreek d.d. 22-12-2016, OOGO Maastricht-Heuvelland d.d. 22-12-2016

Inleiding

Voor kinderen die een combinatie van onderwijs, ondersteuning en zorg nodig hebben is veel veranderd door de invoering van de wet Passend Onderwijs per 1-8-2014, de nieuwe Jeugdwet en de decentralisatie van de AWBZ per 1-1-2015.

Voorheen werd zorg op school veelal vergoed vanuit de AWBZ. Vanaf 2015 wordt ondersteuning en zorg vergoed uit verschillende wetten: Wet passend onderwijs, Jeugdwet (Jw), Wet langdurige zorg (Wlz), Zorgverzekeringswet (Zvw) en Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo).

In bijlage 1 een overzicht van de diverse wettelijke kaders.

Vaak gaat het bieden van passende onderwijsondersteuning samen met het bieden van zorg vanuit een van de genoemde wetten. Veel problemen van jongeren spelen namelijk zowel thuis als op school als in de vrije tijd, maar worden veelal door verschillende diensten en hulpverleners opgepakt. Er is sprake van versnippering en verkokering tussen de jeugdketen en het onderwijs en binnen de jeugdketen.

Het is noodzakelijk dat onderwijs en zorg meer samen optrekken, zodat voor het kind (en het gezin) een meer passend arrangement geboden wordt. Verbinding is noodzakelijk en dat is een uitdaging en een kans.

Verbinding Jeugdwet en Passend Onderwijs

Schoolbesturen en gemeenten hebben gezamenlijk zeggenschap over vrijwel alle ondersteuning en hulp voor jeugdigen, gezinnen en scholen. De horizontale verhoudingen zijn wettelijk vastgelegd in het ‘op overeenstemming gericht overleg’. Schoolbesturen en gemeenten worden opgeroepen tot het streven naar overeenstemming, maar dit is niet af te dwingen. Toch is die overeenstemming belangrijk en noodzakelijk ter voorkomen van problemen: kinderen tussen wal en schip, onnodig doorverwijzen naar duurdere vormen van jeugdhulp en speciaal onderwijs, thuiszitters of een grotere instroom in sociale voorzieningen. En dat is nou net wat de transitie Jeugdzorg en het Passend Onderwijs moeten voorkomen.

Gemeenten en Samenwerkingsverbanden PO en VO willen op het schaalniveau van Zuid-Limburg komen tot kaderafspraken en afstemming, vanwege:

- Effectieve besteding van beschikbaar budget;
- Eén spreektaal;
- Gezamenlijke ontwikkeling en innovatie;
- De schaalgrootte van de problematiek;
- Consequenties voor de inkoop van jeugdhulp die op Zuid-Limburgse schaal is georganiseerd;
- Afstemming met CIZ, Zorgverzekeraars en zorgaanbieders die gemeente overstijgend opereren;
- Voorkomen ongewenst grensverkeer.

Context

Samenwerking tussen schoolbesturen en gemeenten is niet nieuw. In het verleden zijn al via de LEA en REA samenwerkingsafspraken gemaakt over o.a. Leerlingenvervoer, Onderwijshuisvesting en Leerplicht.

De wetswijzigingen maken het echter noodzakelijk dat andersoortige afspraken worden gemaakt. Afspraken die veel meer dan voorheen rechtstreeks invloed hebben op de zorg en ondersteuning die geboden worden aan kinderen en gezinnen.

Samenwerking is nodig omdat:

- Hoe verschillend ook: onderwijs en jeugdhulp hebben vergelijkbare doelen. Goed onderwijs legt voor elk kind een basis om gezond op te groeien en zich optimaal te ontwikkelen. Onderwijs bereidt jeugdigen voor op hun toekomst: participatie in de samenleving. Bijdragen aan herstel van het 'gewone' leven en participatie van jeugdigen zijn de belangrijkste doelen voor de jeugdhulp. Bij de uitvoering van jeugdhulp behoeft de schoolloopbaan van jeugdigen altijd aandacht.
- Opgroeien en ontwikkelen gaat het beste als ouders en jeugdige zelf aan het roer staan, ook als er thuis of op school ondersteuning nodig is. Betrokkenheid van ouders verhoogt de effectiviteit van onderwijs en van hulp. Hulp die bijdraagt aan de schoolcarrière van een kind motiveert ouders.
- Hulp en ondersteuning voor jeugdigen, ouders en steun voor docenten in de omgang met jeugdigen die zich anders gedragen moet praktisch en nabij georganiseerd worden. Dat moet zowel thuis als op school beschikbaar zijn en aansluiten bij de behoeften van betrokkenen. Jeugdhulp in de nabijheid van school betekent hulp erbij halen in plaats van verwijzen.
- Samen optrekken in de toegang tot extra onderwijssteuning en (jeugd)hulp is de enige manier om het principe van één kind-één gezin-één plan te realiseren.
- Voor kinderen met langdurige en zwaardere problemen is meer samenhang tussen de meer specialistische hulpverlening en (speciaal) onderwijs eveneens noodzakelijk. Voor sommige jeugdigen is een geïntegreerd programma van onderwijs en behandeling de enige mogelijkheid om onderwijs te kunnen volgen. Voor anderen kan de focus op onderwijs (werken aan toekomstperspectief) in de behandeling bijdragen aan het succes van die behandeling. Onderwijsperspectief na behandeling zal vanaf de start van het traject aandacht moeten hebben. Goed contact en samenwerking met de school, de thuissituatie en eerdere hulp kunnen terugkeer naar het 'gewone' leven vergemakkelijken.

Aanpak

Vorbereiding

Er is een werkgroep Passend Onderwijs – Jeugdzorg Zuid Limburg ingericht. In deze werkgroep zijn beleidsmedewerkers van de gemeenten in Zuid-Limburg en de directeurs van de Samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs PO en VO vertegenwoordigd. Deze werkgroep heeft de notitie "ondersteuning en zorg in en om school" voorbereid.

Onder auspiciën van afgevaardigden vanuit deze werkgroep zijn inmiddels ook een aantal pilots gestart om meer zicht te krijgen op het afbakeningsvraagstuk tussen de diverse wetten.

Bij de uitwerking van de speerpunten dient nagegaan te worden of de werkgroep verder uitgebreid moet worden met deelnemers uit de uitvoeringspraktijk, gemeenten, CIZ, Zorgverzekeraars, inkoopbureau Jeugdzorg, zorgaanbieders, enz.

Besluitvorming

Medio 2016 is in de OOGO 's opdracht verstrekt aan de werkgroep om een notitie ondersteuning en zorg in en om school op te stellen.

In december 2016 wordt deze beleidsnotitie besproken in het OOGO.

Doorontwikkeling

In 2017 wordt het knooppunt verder door ontwikkeld voor het VO en MBO. Dit betekent dat de domeinen Wmo en Participatie worden toegevoegd.

Uitvoering en monitoring

Na besluitvorming: communicatie, werkwijzers, uitvoeringstools en evaluatie.

Samenhang in preventie, ondersteuning en zorg

Onderstaand zijn drie speerpunten benoemd met betrekking tot de samenwerking in het kader van zorg en ondersteuning op school.

1. Toegang tot individuele onderwijsondersteuning en (jeugd)hulp.

Petra (6) heeft het syndroom van Down. Ze kan nog niet goed praten. Ouders hebben haar aangemeld bij de basisschool in de wijk waar ze wonen. Petra krijgt op school extra logopedie en extra ondersteuning bij taalverwerving. Omdat Petra nog niet zindelijk is en zich niet zelfstandig aan en uit kan kleden, heeft ze persoonlijke verzorging vanuit de Jeugdwet nodig.

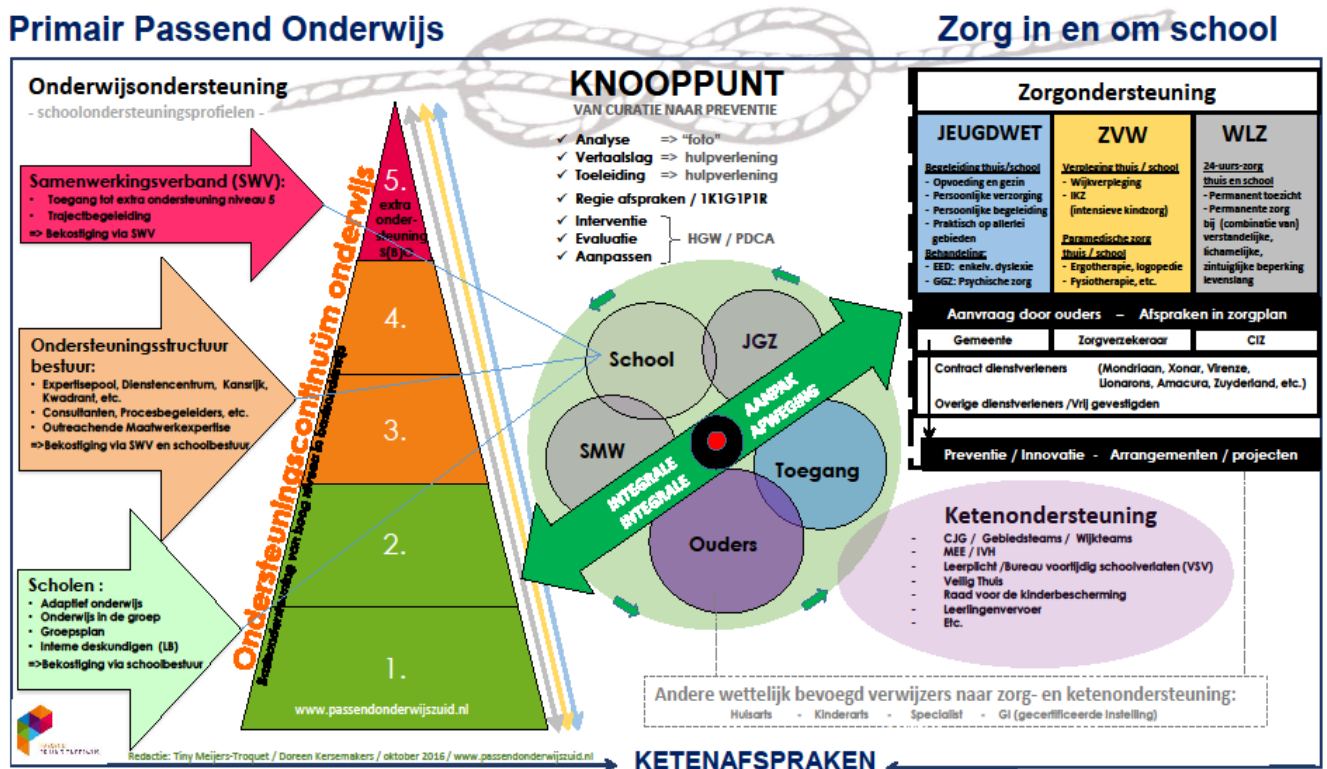
Een afgestemde toegang tot onderwijsondersteuning en (jeugd)hulp is de enige manier om het principe van één gezin – één plan – één regisseur te realiseren. Dit is efficiënter en kan helpen bij het snel op elkaar afstemmen van de noodzakelijke hulp. Ook kan er – als de ouders het zelf niet kunnen zijn - een regisseur aangewezen worden.

Werkwijze

Ouders, school en het lokale toegangsteam maken gezamenlijk één gezin- één plan. In dit plan wordt aangegeven welke zorg en ondersteuning noodzakelijk is en hoe onderwijs en zorg op elkaar afgestemd worden. De ouders/jongere geven, na afstemming met school, aan welke zorgvorm de voorkeur heeft: PGB of Zorg in Natura en in geval van Zorg in Natura, welke zorgaanbieder de voorkeur heeft. De toegangsmedewerker is bevoegd om zorg toe te kennen vanuit de Jeugdwet en kan cliëntondersteuners inschakelen voor het ondersteunen van ouders bij aanvragen op grond van Wlz en Zvw. De school draagt zorg voor de onderwijsondersteuning.

Afstemming en Verbinding vraagt om aan elkaar knopen, knopen doorhakken en knopen ontrafelen. Niet in loketten en gebouwen, maar op maat in organische dialoog met relevante betrokkenen en deskundigen.

De samenhang in schema: “Het Knooppunt”

Vormgeving Knooppunt:

- Vaste partners: School, Ouders, SMW, Team toegang, JGZ
- Elke school richt met partners het knooppunt in
- Afspraken over: Samenstelling (vast en ad hoc) – Frequentie – Concrete werkwijze

Gedachte achter het Knooppunt:

- Niet de procedure maar het signaal bepaalt invulling, intensiteit en vorm van samenwerking
- Snel signaleren van opvoed- en opgroei problemen (inclusief schoolverzuim)
- Scholen halen snel en tijdig hun vaste partners erbij (consult, advies, overlegtafel)
- De casus wordt sneller een gedeelde verantwoordelijkheid
- Met ouders/kinderen praten in plaats van over hen. Versterken regie ouders en kind.
- Ondersteunings- /zorgplannen: integraal, oplossingsgericht en op maat
- Lichte hulp/ondersteuning met behulp van de omgeving waar het kan, en zware ondersteuning waar het moet
- Vaste contactpersonen voor elke school t.b.v. sneller en beter met elkaar afstemmen.

Voorgenomen besluit:

- Voor toegang tot zorg op school is een Knooppunt operationeel. Hiervoor dienen werkafspraken gemaakt te worden op lokaal niveau, tussen scholen en het toegangsteam.
- Ter ondersteuning van deze knooppunten functioneert een tijdelijke werkgroep. Deze werkgroep bestaat uit vertegenwoordigers vanuit onderwijs en gemeenten, waar nodig aangevuld met o.a. CIZ en zorgverzekeraars. De werkgroep zorgt voor verheldering van complexe vragen in de overlap van de diverse wetten.
- De volgende vragen worden nog nader uitgezocht:
 - Wat is ingekocht door gemeenten met betrekking tot persoonlijke verzorging en individuele begeleiding, incl. mogelijkheden PGB? In hoeverre is maatwerk mogelijk?
 - Is zorg op school individuele zorg of geclusterde zorg (mogelijkheden / onmogelijkheden)?
 - Wie biedt zorg op school? Keuzevrijheid ouders versus voorkeur school (werkbaarheid)?
 - Afbakening tussen de wetten.

2. Onderwijs-zorgarrangementen voor specifieke groepen leerlingen

Jurgen is een jongen van 10 jaar. Hij woont thuis en ontvangt ambulante behandeling vanwege PDD-NOS. Jurgen gaat naar een cluster 4-school in de buurt. Thuis en op school hebben ouders en leerkrachten moeite om zijn gedrag te reguleren. Op school lukt het niet meer om hem het onderwijs te bieden dat bij hem past. Bij niet snel ingrijpen komt Jurgen binnenkort thuis te zitten zonder uitzicht op continuering van het onderwijs. Jurgen heeft behoefte aan een arrangement dat hem onderwijs en zorg op maat biedt. Hij heeft een dagbesteding nodig die hem structuur biedt, aangepast aan zijn capaciteiten. Voor Jurgen zou het goed zijn om de dag te beginnen op de zorgboerderij en daarna korte tijd onderwijs te volgen. Door uitbreiding van de onderwijstijd kan stapje voor stapje gewerkt worden naar een situatie waarin Jurgen de hele dag onderwijs kan volgen.

Een beperkte groep kwetsbare kinderen met complexe onderwijs-zorgvragen redt het niet zonder een gecombineerd aanbod van onderwijs en zorg.

Een groot deel van deze leerlingen is geconcentreerd op een aantal scholen. Voor deze situaties verdient een collectief onderwijs-zorgarrangement wellicht de voorkeur boven het inzetten van individuele voorzieningen. Een collectief onderwijs-zorgarrangement betekent dat niet alle aanvragen individueel ingediend en beoordeeld hoeven te worden en beperkt de bureaucratie. Een collectief onderwijs-zorgarrangement is een integraal programma voor specifieke groepen leerlingen. Het is een aanbod waarin onderwijs en zorgpartner(s) op uitvoeringsniveau samenwerken op basis van één kind, één gezin, één plan. Er is sprake van aanvullende inzet van zorg om onderwijsdeelname mogelijk te maken, met als uitgangspunt de ondersteuningsbehoefte van de leerlingenpopulatie. De expertise van beide sectoren wordt in samenhang aangeboden en versterkt elkaar.

Voorbeelden van doelgroepen:

- Kinderen met een ernstige lichamelijke of verstandelijke beperking en gedragsproblemen, of kinderen met een chronische ziekte. Het gaat hier om bijvoorbeeld cluster 3 onderwijs voor zeer moeilijk lerende kinderen of voor chronisch zieke kinderen. Het onderwijs, de gezondheidszorg, de jeugd GGZ en de gehandicaptenzorg zijn hier de vaste partners.
- Kinderen met psychiatrische of gedragsproblemen die naast een aangepaste onderwijssituatie ondersteuning door de jeugd GGZ of jeugdzorg nodig hebben. Het gaat bijvoorbeeld om scholen voor cluster 4-onderwijs. Kinderen met ernstige vormen van ADHD, PDD-NOS, Autisme spectrum stoornis of angststoornissen krijgen hier, naast onderwijs, een GGZ-behandeling. Soms wordt dit gecombineerd met Jeugdhulp thuis.
- Kinderen in een gesloten setting, zoals de gesloten jeugdzorg, jeugddetentie, 24-uurs- of dagbehandeling in de jeugd GGZ of residentiële jeugdzorg. Deze locaties bieden altijd onderwijs en een regulerende en structurerende omgeving van waaruit een kind weer vat op het leven kan krijgen.

Voorgenomen besluit:

Gemeenten en schoolbesturen/samenwerkingsverbanden zijn voornemens te komen tot het realiseren van collectieve onderwijs-zorgarrangementen. Zij spreken af hoe zij financieel en inhoudelijk het opdrachtgeverschap van de onderwijs-zorgarrangementen invullen. Deze afspraken worden vastgelegd.

Hiertoe dienen een aantal stappen genomen te worden (zie ook handreiking NJI):

1. Ontwikkelen visie.
2. Inventariseren mogelijke collectieve onderwijs-zorgarrangementen (omvang, doelgroep, programma-inhoud, resultaten, kosten).
3. Vastleggen afspraken over te ontwikkelen collectieve onderwijs-zorgarrangementen en financiering hiervan.
4. Borging binnen Jeugdplannen en Ondersteuningsplannen.
5. Ontwikkelen en implementeren onderwijs-zorgarrangementen in samenspraak met betrokkenen (incl. afspraken m.b.t. evaluatie en monitoring).

3. Preventie en bewustwording

Sanne (8 jaar) heeft een autisme spectrum stoornis. Sanne bezoekt de basisschool in haar dorp. Zij is niet in staat om haar frustratie te uiten, bouwt inwendige spanning op en op school loopt zij op haar tenen. Bij thuiskomst ontstaat dagelijks een hevige driftbui. Samen met Sanne en haar moeder heeft de MEE-consulent middelen bedacht die Sanne kunnen ondersteunen bij het nemen van rustmomenten om de opbouw van spanning te doorbreken. Sannes moeder en de MEE-consulent hebben samen op school een gesprek gevoerd om uit te leggen hoe het werkt en wat ze nodig heeft. Sanne voelt zich beter begrepen en loopt minder op haar tenen. Tegenwoordig komt Sanne rustig thuis.

Preventie en bewustwording zijn essentieel voor het verlenen van gepaste ondersteuning. Vroegtijdig signaleren en ondersteuning van ouders, kinderen en mede opvoeders, werkt preventief en kan escalatie van problemen en zelfs mogelijke schooluitval voorkomen. Ook bewustwording van de rollen en mogelijkheden van de verschillende actoren (ouders, kinderen en mede-opvoeders) is belangrijk voor tijdige en gepaste zorg ("wat kan ik zelf doen?"). Net als bewustwording van de verschillende interventie- en behandelingsmogelijkheden. Er zijn al diverse voorbeelden, zoals Veilige en Gezonde school, waar scholen en gemeenten samenwerken op het gebied van preventie en bewustwording.

Voorgenomen besluit:

Schoolbesturen en gemeenten maken afspraken over gezamenlijke preventie en bewustwording.

Bijlage 1: Wettelijke kaders

Onderwijsondersteuning - Wet passend onderwijs

Het uitgangspunt van Passend Onderwijs is dat alle kinderen een plek moeten krijgen op een school die past bij hun kwaliteiten en mogelijkheden. Scholen bieden extra ondersteuning aan leerlingen die dit nodig hebben, zoals kinderen met leer- of gedragsproblemen.

Alle samenwerkende reguliere scholen in een regio bieden basisondersteuning conform de afspraken in het betreffende samenwerkingsverband. De kwaliteit van de basisondersteuning moet minimaal voldoen aan de normen van de Inspectie. De schoolbesturen verenigd binnen een samenwerkingsverband bepalen samen wat er onder de basisondersteuning valt. Bijvoorbeeld of er binnen de basisondersteuning aanbod is voor leerlingen met dyslexie, dyscalculie, hoogbegaafdheid of gedragsproblemen. Ook externe samenwerking in de keten -samenwerking met jeugdzorg en jeugdhulp- kan een onderdeel vormen van de afspraken omtrent basisondersteuning.

Naast de basisondersteuning bieden sommige scholen extra ondersteuning aan leerlingen. In de ene regio is hieronder enkel plaatsing in het speciaal basisonderwijs, het praktijkonderwijs of het (voortgezet) speciaal onderwijs begrepen. In andere regio's zijn er tussenvormen en is er sprake van een range van specifieke onderwijsarrangementen als bijvoorbeeld een speciale klas voor leerlingen met een gedragsstoornis binnen het reguliere onderwijs.

Elke school geeft in het schoolondersteuningsprofiel aan welke basis- of extra ondersteuning zij kan geven.

Het samenwerkingsverband Passend Onderwijs is verantwoordelijk voor het maken van de collectieve afspraken tussen de schoolbesturen met betrekking tot onderwijsondersteuning.

Zorgondersteuning - Jeugdwet, Wmo, Wet langdurige Zorg, Zorgverzekeringswet

De Wet langdurige zorg en de Zorgverzekeringswet zijn voorliggend aan de Jeugdwet en de Wmo.

Zorg op school kan uitgesplitst worden naar:

1. Persoonlijke verzorging: (PV)

Sturende, soms deels overnemende ondersteuning, zoals het (helpen bij) aan- en uitkleden, toiletbezoek, zorgen dat kind eet en drinkt.

2. Individuele begeleiding: (IB)

Bij begeleiding is sprake van zelfsturing.

De begeleiding bestaat uit het voorstructureren/plannen/begeleiden, erop gericht dat kind zelf bijvoorbeeld op tijd naar toilet gaat.

Inclusief zeer afwijkende leerlijn:

Dit is een extra leerlijninvestering die samenhangt met de beperking van de leerling en die bovenmatig wordt ingezet.

3. Medische handelingen/Verpleging: (VP)

Doen van medische handelingen zoals bloedwaardes meten, stoma verzorgen, temperaturen.

Wet langdurige zorg (Wlz)

=> PV – IB – VP

Kinderen die vanwege zorg in verband met een meervoudige verstandelijke, lichamelijke en/of zintuiglijke beperking (**voor de rest van hun leven**) behoefte hebben aan permanent toezicht of 24 uur per dag zorg in de nabijheid komen in aanmerking voor zorg via deWlz.

Tevens zijn er nog twee uitzonderingen met recht op toegang tot de Wlz:

- a) Meerderjarigen die vanwege een combinatie van een licht verstandelijke handicap en gedragsproblemen tijdelijk behoefte hebben aan permanent toezicht en 24 uur per dag zorg in de nabijheid of een meerderjarige die volgens zijn behandelaar is aangewezen op het afmaken van een onder de Jeugdwet begonnen behandeling met verblijf.
Het gaat hierbij om integrale multidisciplinaire behandeling in een behandelingsinstelling voor licht verstandelijk gehandicapten of sterk gedragsgestoord licht verstandelijk gehandicapten, voor maximaal 3 jaar.
- b) Een meerderjarige met een psychische stoornis wiens recht op verblijf en de daarbij behorende medisch noodzakelijke zorg op grond van zijn zorgverzekering is beëindigd omdat de geldende maximumduur voor die zorg is bereikt, heeft aansluitend recht op voortzetting van deze zorg vanuit de Wlz gedurende een onafgebroken periode van maximaal drie jaar.

Zorgverzekeringswet

=> VP – PV i.g.v. combinatie met verpleging o.b.v. IKZ

- a. Intensieve kindzorg. Dit betreft kinderen met:
 - zwaar complexe somatische problemen met een behoefte aan permanent toezicht;
 - lichtere complexe problematiek, waarbij 24-uur zorg in de nabijheid nodig is in combinatie met specifieke verpleegkundige handeling.
- b. Verpleging.
- c. Persoonlijke verzorging voor meerderjarigen.
- d. Persoonlijke verzorging voor minderjarigen als verpleging en daarmee samenhangende persoonlijke verzorging samen in het kader van Intensieve Kindzorg wordt aangeboden.
- e. Separaat: Paramedische behandeling: logopedie, fysiotherapie, etc.

Jeugdwet

=> PV – IB

De Jeugdwet is normaliter van toepassing op jongeren tot 18 jaar.

- a. Op basis van de Jeugdwet kan Jeugdhulp geboden worden:
- b. Ondersteuning van en hulp en zorg, niet zijnde preventie, aan jeugdigen en hun ouders bij het verminderen, stabiliseren, behandelen en opheffen van of omgaan met de gevolgen van psychische problemen en stoornissen, psychosociale problemen, gedragsproblemen of een verstandelijke beperking van de jeugdige, opvoedingsproblemen van de ouders of adoptiegerelateerde problemen.
- c. Het bevorderen van de deelname aan het maatschappelijk verkeer en van het zelfstandig functioneren van jeugdigen met een somatische, verstandelijke, lichamelijke of zintuiglijke beperking, een chronisch psychisch probleem of een psychosociaal probleem en die de leeftijd van achttien jaar nog niet hebben bereikt.
- d. Het ondersteunen bij of het overnemen van activiteiten op het gebied van de persoonlijke verzorging gericht op het opheffen van een tekort aan zelfredzaamheid bij jeugdigen met een verstandelijke, lichamelijke of zintuiglijke beperking of een somatische of psychiatrische aandoening of beperking, die de leeftijd van achttien jaar nog niet hebben bereikt,
- e. Persoonlijke verzorging voor minderjarigen (tenzij PV aan de orde is in combinatie met VP bij IKZ).
- f. Separaat: Diagnose en behandeling EED (ernstige enkelvoudige dyslexie)

Wmo

De Wmo is van toepassing op meerderjarigen (18+).

In het kader van de Wmo kan een maatwerkvoorziening voor de meerderjarige worden getroffen. Een maatwerkvoorziening is een op de behoeften, persoonskenmerken en mogelijkheden van een persoon afgestemd geheel van diensten, hulpmiddelen, woningaanpassingen en andere maatregelen ten behoeve van:

- a. zelfredzaamheid, daaronder begrepen kortdurend verblijf in een instelling ter ontlasting van de mantelzorger, het daarvoor noodzakelijke vervoer, alsmede hulpmiddelen, woningaanpassingen en andere maatregelen,
- b. participatie, daaronder begrepen het daarvoor noodzakelijke vervoer, alsmede hulpmiddelen en andere maatregelen,
- c. beschermd wonen en opvang.